

Genderově podmíněné násilí na ženách

Domácí násilí

Istanbulská úmluva

Článek 3 - Definice

b "domácím násilím" se rozumí veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí;

Definice domácího násilí existuje přirozeně více, zde uvádíme definici organizace proFem, která je dostatečně vyčerpávající: „opakované násilné jednání nebo vyhrožování takovým jednáním, v jehož důsledku dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti nebo hrozí, že k němu dojde. K násilí dochází mezi osobami v rodinném nebo obdobném vztahu, které spolu často žijí ve společné domácnosti. Jedná se o stav, kdy jedna osoba využívá své převahy (fyzické, psychické, ekonomické) nad osobou druhou.“

Násilí páchané v rodině může směřovat jak od rodičů k dětem, od žen k mužům, od mužů k ženám, od mladších rodinných příslušníků k seniorům / seniorkám a naopak, tedy mezigeneračně, v gay a lesbických vztazích, přičemž je pácháno napříč všemi společenskými vrstvami, jeho oběťmi jsou však podle výzkumů až z 95% ženy, proto je chápáno jako genderově podmíněné násilí.

- Ženy – stávají se nejčastěji obětí domácího násilí (92% - 95%), v celé společnosti je to 32% žen.
- Děti - v rodinách se domácí násilí v 69% odehrává za přítomnosti dětí.
- Muži - jsou oběťmi domácího násilí ve 2-5%
- Senioři - Mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3 - 5% osob.
- Zdravotně postižení - Zdravotně postižení jsou velmi zranitelnou skupinou, protože jsou mnohdy odkázány na péči násilníka, a vzhledem ke svému handicapu se ne vždy dokáží účinně bránit.

Zdroj: www.ceskapsychie.cz

Formy domácího násilí

→ Fyzické násilí

Brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví, a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života; mezi projevy fyzického násilí patří bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku apod.

→ Psychické násilí

Zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování doma i na veřejnosti, vyhrožování, zastrašování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií.

→ Emocionální násilí

Je zaměřeno na osoby (děti, rodiče, sourozenci apod.), zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. Zaměření na zvířata zahrnuje vyhrožování i vlastní likvidaci domácích zvířat, zaměření na věci zahrnuje ničení věcí patřících do osobního vlastnictví ohrožené osoby či věcí, ke kterým má vztah a představují nenahraditelnou vzpomínku, např. fotografie, dárky od rodičů apod.

→ Sexuální zneužívání

Znásilnění, donucení k sexu či sexuálním praktikám, které ohrožená osoba odmítá, násilím nebo výhrůzkami, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem apod.

→ Sociální izolace

Bránění v návštěvách rodiny či přátel, sledování telefonátů, pronásledování, nečekané "kontrolní" návštěvy či telefonáty.

Genderově podmíněné násilí na ženách

→ Ekonomická kontrola

Dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod. Zahrnuje zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod. Do této kategorie se zahrnují i případy, kdy si násilná osoba vezme vysoké půjčky, které nesplácí a protože smlouva o půjčce byla uzavřena za doby trvání manželství, firmy vymáhají tyto pohledávky na ohrožené osobě, zatímco násilník mění místo pobytu a není k dohledání.

Domácí násilí se často vyskytuje ve více formách současně a má vzrůstající tendenci – psychické násilí se obvykle následně vyhradí v násilí fyzické.

Specifické / společné znaky domácího násilí

- Blízké vztahy intimního charakteru.
- Společné bydlení (závislost ohrožené osoby na bydlíšti spolu s agresorem).
- Vzájemná úzká propojenost (dětí, společný majetek apod.).
- Asymetrie ve vztahu (moc vs. bezmoc, a tedy závislost, poslušnost, podřízenost).
- Dlouhodobost (násilí trvá často několik let a eskaluje, žena často vyhledá pomoc až po 7 a více letech trvání násilí).
- Opakující se ataky (koloběh útoků přerušovaný obdobími usmiřování/relativního klidu, který se postupně zkracují).
- Stupňující se agresivita / brutalita útoků.
- Skrytost (za dveřmi domova, může se však přenést i na ulici v těch případech, kdy ohrožená osoba začne vyhledávat pomoc a odpoutávat se od násilníka).
- Obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost (díky skrytosti).
- Pokračování násilí i po rozchodu (zejm. v těch případech, kdy má ohrožená osoba s násilníkem děti, které se stávají prostředkem dalšího týrání).

Vzorový bezpečnostní plán osoby ohrožené / vystavené násilí

Plán slouží k minimalizaci dopadů agrese, popřípadě k bezpečnému odchodu:

- Jaký postup se vám osvědčil v případě ohrožení? Je důležité uvědomit si všechny osvědčené strategie, např. pasivita, útěk, nekladení odporu.
- Podle čeho poznáte, že se blíží útok, nebo co jej vyvolává? Je důležité všimnout si situací, které vedou k agresi – opilost, křik dětí, hádka.
- Nacházejí se v bytě nebezpečné předměty, zbraně? Zmapujte si prostor.
- Na koho se můžete v případě krize obrátit? Vytvořte si podpůrnou síť, v níž máte důvěru.
- Máte přístup k telefonu? Mějte zmapovaná důležitá čísla, naučte děti, komu mají zavolat.
- Pokud se vám podaří odejít, máte možnost se někde schovat? Adresy, telefony, centra – bezpečná místa.
- Existuje možnost vzít při odchodu s sebou děti? Děti by mohly být zdrojem ataku, či by mohlo být obtížné získat je později do své péče.
- Mějte připravené zabalené příruční zavazadlo: rodné listy, OP, pasy, léky, zdrav. poj., nájemní smlouvu, záznamy o školní docházce, oddací list, bankovní karty apod....)

Česká legislativa vztahující se k domácímu násilí: zákon č. **273/2008 Sb.**, o Policii ČR (institut vykazání); trestní zákoník: č. **40/2009 Sb.**, Hlava IV: Trestné činy proti rodině a dětem, §199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí; zákon č. **135/2006 Sb.** (ochrana před domácím násilím); pozn: řada změn navíc proběhla v souvislosti se zákonem č. **89/2012 Sb.** (NOZ) od 1.1.2014 – přehled viz např. www.donalinka.cz.